

Učestalost pojavljivanja kadrova uznemirujućeg sadržaja u središnjim dnevnicima HRT-a, N1, RTL-a i Nove TV

Maletić, Mašenka

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **VERN University / Sveučilište VERN**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:146:245751>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2023-12-03**

Repository / Repozitorij:

[VERN University Repository](#)

SVEUČILIŠTE VERN'

Zagreb

Novinarstvo

ZAVRŠNI RAD

**UČESTALOST POJAVLJIVANJA KADROVA
UZNEMIRUJUĆEG SADRŽAJA U SREDIŠNJIM
DNEVNICIMA HRT-A, N1, RTL-A I NOVE TV**

Mašenka Maletić

Zagreb, 2022.

SVEUČILIŠTE VERN'

Preddiplomski stručni studij

Novinarstvo

ZAVRŠNI RAD

**UČESTALOST POJAVLJIVANJA KADROVA
UZNEMIRUJUĆEG SADRŽAJA U SREDIŠNJIM
DNEVNICIMA HRT-A, N1, RTL-A I NOVE TV**

Mentor: Zlatko Herljević, mag. pol., pred.

Studentica: Mašenka Maletić

Zagreb, srpanj 2022.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	I
ABSTRACT.....	II
1. UVOD	1
2. JAVNA TELEVIZIJA I KOMERCIJALNE TELEVIZIJE U HRVATSKOJ.....	2
2.1. Povijesni presjek početka razvoja komercijalnih i javnih televizija	2
2.2. Normativni okvir i razlike u radu javne i komercijalnih televizija u Hrvatskoj.....	5
3. UZNEMIRUJUĆI SADRŽAJ	9
3.1. Pojam uznemirujućeg sadržaja.....	9
3.2. Uznemirujući sadržaj u informativnim emisijama.....	10
4. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA	12
5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA	14
5.1. Broj priloga uznemirujućeg sadržaja i ukupno trajanje kadrova uznemirujućeg sadržaja	14
5.2. Analiza priloga prema glavnoj temi.....	16
5.3. Gradacija uznemirenja i dio dnevnika u kojem se pojavljuju uznemirujući kadrovi.....	20
5.4. Vrsta uznemirenja, dubina obrade i aktualnost priloga.....	22
5.5. Ostali elementi analize.....	24
6. ZAKLJUČAK	26

SAŽETAK

Sastavni i obvezni dio programskog sadržaja svake televizije jest informativni program. Da bi televizija dobila pravo emitiranja, nakladnike se obvezuje da moraju objavljivati informativni program u trajanju od najmanje 30 minuta na dan, u sklopu kojeg su obvezni emitirati najmanje jednu informativnu emisiju u trajanju od najmanje 15 minuta, osim ako ugovorom o koncesiji nije drukčije ugovoreno.¹ Uočava se da informativne emisije, koje služe informiranju građana o svim aktualnim zbivanjima, objavljuju velik broj priloga koji sadrže kadrove uznemirujućeg sadržaja bez prethodno danoga verbalnoga ili pisanog upozorenja da slijede uznemirujući kadrovi. U radu se daju rezultati provedene analize učestalosti pojavljivanja kadrova uznemirujućeg sadržaja u 40 dnevnika nacionalne televizije i triju komercijalnih televizija, u Dnevniku HRT-a, u Dnevniku Nove TV, u RTL-u Danas, u Dnevniku u 18 / Zagreb N1. Analizom je, među ostalim, ustanovljeno da su od 1. lipnja 2018. do 10. lipnja 2018., objavljena 152 priloga koji sadrže kadrove uznemirujućeg sadržaja pri čemu niti jedna televizija prethodno nije dala nikakvo verbalno ili pisano upozorenje. Normativni okvir koji bi trebao prije svega pružati zaštitu djeci i maloljetnicima, ali i davati gledateljima pravo izbora što će gledati, još ne pruža odgovarajuću zaštitu niti jednima niti drugima.

Ključne riječi: uznemirujući sadržaj, uznemirenje, informativni program, informativne emisije, vijesti, kadar, zaštita maloljetnika, upozorenje, izbor gledatelja, zakonodavstvo.

¹ IUS-INFO. Zakon o elektroničkim medijima. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/zakon-o-elektronickim-medijima-2007/clanak-42> (10. 5. 2022.).

ABSTRACT

FREQUENCY OF OCCURRENCE OF DISTURBING CONTENT IN NEWSCASTS DNEVNIK HRT-A (CROATIAN TELEVISION DAILY NEWS), DNEVNIK NOVE TV (NOVA TV DAILY NEWS), RTL DANAS (RTL TODAY), DNEVNIK U 18 / ZAGREB N1 (6 PM DAILY NEWS / ZAGREB N1)

The news programme is an integral and compulsory part of every television programme. For a television station to be granted the right to broadcast, broadcasters have to broadcast a daily news programme of at least 30 minutes, in which they are obliged to broadcast at least one news show of at least 15 minutes, unless otherwise agreed in the concession contract. It has been noticed that news shows, which have the purpose of informing the citizens about all current events, broadcast numerous stories containing footage of disturbing content, without a prior verbal or written warning that footage of disturbing content follows. The paper presents the analysis results of the frequency of occurrence of footage of disturbing content in 40 news shows on national television, and three commercial televisions, Dnevnik HRT-a (Croatian Television Daily News), Dnevnik Nove tv (Nova tv Daily News), RTL Danas (RTL Today), Dnevnik u 18 / Zagreb N1 (6 PM Daily News / Zagreb N1). The analysis found, inter alia, that in the period between 1 June 2018 and 10 June 2018, 152 stories containing footage of disturbing content were broadcasted, and that no television station had issued a prior verbal or written warning thereof. The normative framework, which should primarily provide protection to children and minors, but also give viewers the right to choose what to watch, still does not provide adequate protection to either.

Keywords: disturbing content, disturbance, informative program, news shows, news, frame, protection of minors, warning, viewer choice, legislation.

1. UVOD

Televizija je oduvijek bila masovni medij, oduvijek je intrigirala, zaokupljala pozornost te je, još od pojave prvih uređaja, bila predmetom želje onih koji je nisu mogli imati. Na tadašnjem Trgu Republike u Zagrebu, 7. rujna 1956., postavljen je prvi televizor kako bi svi koji nisu imali prijarnike mogli pratiti prvi javni televizijski prijenos u Jugoslaviji, otvorenje Zagrebačkog velesajma (Perišin, 2011). Sve što se prikazivalo u medijima uvijek se smatralo istinitim, barem su mediji nastojali stvoriti takvo uvjerenje i prilično su u tome uspjeli, do te mjere da još možemo čuti barem stariju generaciju kako govori da ako nešto nije bilo u vijestima, nije se dogodilo. Televizija je medij koji na gledatelja utječe i slikom i zvukom, a u borbi za što veću gledanost, pribjegava se ne samo informiranju nego i senzacionalizmu pa se razvijaju novi termini poput pojma *infotainment*, koji najbolje pokazuje kako je sve više sadržaja u kojima nije jasna granica informacije i zabave (Perišin, 2011).

Cilj rada je upozoriti na učestalost objavljivanja kadrova uznemirujućeg sadržaja u informativnim emisijama nacionalne televizije i triju komercijalnih televizija, u Dnevniku HRT-a, u Dnevniku Nove tv, u RTL-u Danas, u Dnevniku u 18 / Zagreb N1, bez prethodnoga verbalnog ili pisanog upozorenja da će prikazani kadrovi možda biti uznemirujući. U teorijskom dijelu rada dan je povijesni presjek početaka razvoja komercijalnih i javnih televizija u svijetu i u Hrvatskoj te je, kroz zakonodavni okvir, prikazano kako je reguliran rad medija, konkretno televizija, u Hrvatskoj. Također, nastoji se definirati pojam uznemirujućeg sadržaja i uznemirenja što je upozorilo na manjkavost zakonodavnog sustava kao i na manjkavost zaštite djece i maloljetnika, ali na neki način, i na svojevrsnu nemogućnost gledatelja da izaberu koji će sadržaj gledati u određenom trenutku. Provedenom analizom, koja se sastoji od 21 kategorije, obuhvaćeno je 40 dnevnika u razdoblju od 10 dana, pregledano je ukupno 31 sat, 11 minuta i 22 sekunde kadrova. Rezultati analize su obrađeni u skladu s matricom te su zatim interpretirani u skladu s teorijskim okvirom.

2. JAVNA TELEVIZIJA I KOMERCIJALNE TELEVIZIJE U HRVATSKOJ

Često čujemo općepoznatu tvrdnju da su mediji moć te da onaj koji ima medije, ili ih na neki način nadzire, ima moć. Utjecajem medija, slobodom medija, demokracijom, manipulacijom bavile su i bave se mnoge struke i mnogi teoretičari. Noam Chomsky još je osamdesetih godina nastojao osvijestiti javnost smatrajući kako „zapadni mediji tvore najviše zastrašujući sustav propagande koji je ikad viđen u svjetskoj praksi“.² Edward Bernays, nećak Sigmunda Freuda i začetnik odnosa s javnošću, jako dobro razumije i koristi medijsku manipulaciju. Smatrao je da postavljanjem medijskih tema, masovni mediji „možda nisu toliko uspješni govoriti ljudima što da misle, ali su iznenađujuće uspješni u tome da govore svojoj publici o čemu da misle“.³ Televizija je masovni medij, jedno od sredstava masovnog priopćavanja⁴, a svakako još uvijek najvažnije sredstvo informiranja.

2.1. Povijesni presjek početka razvoja komercijalnih i javnih televizija

Kratki povijesni osvrt pokazuje neprestanu borbu komercijalne i javne televizije, koja je i danas jasno prisutna. Razvoj komercijalne televizije osjetno je utjecao na promjene u radu javne televizije, od strukture programa i sadržaja do načina prezentiranja programa, što osobito dolazi do izražaja u informativnim emisijama. Osim što je konkurencija komercijalnih televizija sve veća, pritisci više nisu samo politički, nego dolaze i iz drugih interesnih sfera poput tržišta i oglašivača (Perišin, 2010).

² Mediji, propaganda i sistem. Preuzeto s: <https://elektroniceknjige.com/download/mediji-propaganda-i-sistem/pdf/> (8. 5. 2022.).

³ Mogući utjecaj medija na javno mnijenje oblikovanjem sadržaja u kriznim situacijama. Preuzeto s: https://www.bib.irb.hr/950812/download/950812.Mogui_utjecaj_medija_u_kriznim_situacijama_na_javno_mnijenje_oblikovanjem_sadrzaja.pdf (8. 5. 2022.).

⁴ Hrvatska enciklopedija. Masovni mediji. Preuzeto s: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=39312> (30. 5. 2022.).

U Sjedinjenim Američkim Državama televizija se od početka razvija kao komercijalna televizija, za razliku od Europe gdje u Velikoj Britaniji započinje svoj razvoj kao javni radiotelevizijski servis. **CBS** (*Columbia Broadcasting System*, jedna od tadašnjih američkih komercijalnih televizija uz NBC, ABC i Du Mont) 1946. emitira prvu informativnu emisiju televizijskih vijesti „CBS Television News“ (Perišin, 2010).

U Velikoj Britaniji informativni se program razvijao pod okriljem **BBC-ja**, koji je 1926. definiran kao javna korporacija, te se uočava velika razlika BBC-jevih „Žurnala“ i američkih „CBS Television News“ i to u ulozi voditelja. BBC-jevi „Žurnali“ redovito se emitiraju od 1948. do 1954. godine. CBS je prepoznao koliko je važna osobnost voditelja, kojeg još nazivaju *anchor* odnosno ”sidraš” emisije, te gledatelji odmah vide voditelje na svojim ekranima. Za razliku od CBS-a koji je smatrao da voditelj treba biti poznat gledateljima te potaknuti zanimanje za vijest, BBC-jevi voditelji se ne vide, odnosno služe samo kao čitači (spikeri) čija se naracija u montaži dodaje na snimljeni materijal. BBC je smatrao da se lica spikera ne bi smjela vidjeti jer to smanjuje dojam nepristranosti (Perišin, 2010).

Međutim, ubrzo i BBC donosi promjene pod utjecajem komercijalne konkurencije te 18 dana prije početka emitiranja vijesti na prvoj komercijalnoj televiziji u Europi, **ITV** (*Independent Television*), 4. rujna 1955. prvi put pokazuje svoje voditelje koji su se vidjeli samo na početku pri čitanju najava glavnih vijesti. ITV, kao konkurentna komercijalna televizija, vrlo brzo širi svoj utjecaj, preuzima američki stil i iskustvo te gradi svoju prepoznatljivost čestim javljanjima voditelja uživo s mjesta događaja te njegujući svojevrsni agresivni stil u intervjuima (Perišin, 2010).

Prema BBC-jevu modelu ustrojili su se mnogi javni servisi u Europi, a sir John Reith (prvi direktor BBC-ja) konstatirao je da je uloga javnog servisa „informirati, obrazovati i zabaviti, i to na načelima nepristranosti i ravnoteže“ (Perišin, 2011, str. 141). Navedena načela postala su sastavni dio mnogih europskih propisa kojima se zakonodavstvom regulira rad javnih servisa kao i sastavni dio programskih načela poput programskih načela Hrvatske radiotelevizije (HRT).

Televizija u Hrvatskoj počinje s razvojem Hrvatske radiotelevizije koja je od samih početaka javna radijska i televizijska ustanova.

HRT slijednik je Radiotelevizije Zagreb koja je začeta s osnivanjem Radija Zagreb 15. svibnja 1926., a 30 godina poslije, 15. svibnja 1956., na Sljemenu je proradio prvi televizijski odašiljač u Jugoslaviji.⁵ Prvi javni televizijski prijenos u Jugoslaviji zabilježen je 7. rujna 1956. kada se prenosilo otvorenje Zagrebačkog velesajma te je počelo redovito eksperimentalno emitiranje Televizije Zagreb. Na taj način, u sklopu jugoslavenskog radiotelevizijskog sustava, Zagreb prvi počinje emitirati televizijski program. Eurovizija 1967. godine donosi odluku kojom Zagreb postaje eurovizijsko središte za cijelu Jugoslavensku radioteleviziju (JRT) i koordinacijski centar eurovizijske razmjene vijesti, što je značajno međunarodno priznanje u programskom i tehničkom smislu (Perišin, 2011).

Eurovizija i Euroradio organizacije su putem kojih djeluje **Europska unija radiotelevizija** (EBU, *European Broadcasting Union*), „najveća je stručna udruga javnih nacionalnih medijskih organizacija na svijetu“.⁶ HRT je posredno punopravni član EBU-a još od njenih osnutaka, a izravno 1. siječnja 1993. osamostaljenjem Republike Hrvatske.⁷ Odlukom Hrvatskog sabora, 29. lipnja 1990., Radiotelevizija Zagreb preimenovana je u Hrvatsku radioteleviziju koja je osnovana kao javna ustanova te se u studenome 1990. formalno izdvojila iz JRT-a (Perišin, 2011). Leksikon Hrvatske radiotelevizije navodi kako su HRT obilježila tri značajna razdoblja: „tzv. ratno razdoblje (od 1990. do kraja 1995.), tzv. mirnodopsko razdoblje prevlasti modela državne televizije (od 1996. do 1999.) te razdoblje naglašenog pretvaranja HRT-a u javnu televiziju (od 2000.)“.⁸ Kao što se događa na europskoj i američkoj razini, s pojavom konkurentskih komercijalnih televizija, i u Hrvatskoj počinje borba za gledanost HRT-a s Novom TV i RTL-om.

⁵ Leksikon Hrvatske radiotelevizije. Hrvatska radiotelevizija. Preuzeto s: <https://obljetnica.hrt.hr/leksikon?s=h> (8. 5. 2022.).

⁶ HRT Hrvatska radiotelevizija. EBU. Preuzeto s: <https://o-nama.hrt.hr/hrt/ebu-1330> (9. 5. 2022.).

⁷ HRT Hrvatska radiotelevizija. EBU. Preuzeto s: <https://o-nama.hrt.hr/hrt/ebu-1330> (9. 5. 2022.).

⁸ Leksikon Hrvatske radiotelevizije. Hrvatska radiotelevizija. Preuzeto s: <https://obljetnica.hrt.hr/leksikon?s=h> (8. 5. 2022.).

2.2. Normativni okvir i razlike u radu javne i komercijalnih televizija u Hrvatskoj

U Hrvatskoj, na nacionalnoj razini, **HRT** kao javna ustanova te komercijalne televizije **Nova TV** i **RTL** emitiraju svoje vlastite središnje informativne emisije te nastoje biti glavni izvor informiranja (Perišin, 2010).

Također, na regionalnoj razini 2014. godine pokrenut je **N1**, „prva regionalna i lokalna 24-satna multimedijaska informativna platforma“⁹ čiji se program proizvodi u produkcijskim središtima u Zagrebu, Ljubljani, Beogradu i Sarajevu. N1 je u vlasništvu tvrtke *Adria News d.o.o.*, sa sjedištem u Luksemburgu, a u sklopu tvrtke *United Media* članice grupacije *United Group*, te je od 14. listopada 2015. direktor Tihomir Ladišić.¹⁰ N1 je pridruženi partner CNN-a te može upotrebljavati njegove snimke i programe, što vrijedi i obratno.¹¹

Rad **HRT-a** reguliran je **Zakonom o Hrvatskoj radioteleviziji**¹², a posredno se primjenjuju i drugi propisi ako tim Zakonom nije drukčije određeno. Zakon propisuje da je Hrvatska radiotelevizija pravna osoba koja ima status javne ustanove te da u svojim programima „mora zadovoljiti interese javnosti na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini te osigurati odgovarajuću zastupljenost informativnog, umjetničkog, kulturnog, obrazovnog, dječjeg, zabavnog, športskog i drugog sadržaja sukladno ovom Zakonu“.¹³ Također, Zakonom su propisana tijela HRT-a: Glavni ravnatelj koji upravlja HRT-om, a kojeg imenuje i razrješava Hrvatski sabor, Ravnateljstvo HRT-a, Nadzorni odbor HRT-a te Programsko vijeće HRT-a.

Nova TV prva je komercijalna televizija u Hrvatskoj s nacionalnom koncesijom te je počela s emitiranjem 2000. godine.

⁹ N1. O nama. Preuzeto s: <https://hr.n1info.com/o-nama/> (9. 5. 2022.).

¹⁰ InSOLVE. ADRIA NEWS d.o.o. Preuzeto s: <https://www.insolvinfo.hr/subjekt/28128> (9. 5. 2022.).

¹¹ Leksikon Hrvatske radiotelevizije. N1. Preuzeto s: <https://obljetnica.hrt.hr/leksikon?s=n> (9. 5. 2022.).

¹² IUS-INFO. Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/zakon-o-hrvatskoj-radioteleviziji/clanak-1> (10. 5. 2022.).

¹³ IUS-INFO. Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/zakon-o-hrvatskoj-radioteleviziji/clanak-5> (10. 5. 2022.).

Također, do 2004. većinski vlasnik je Ivan Čaleta, zatim vlasništvo preuzima CME grupa (*Central European Media Enterprises Ltd.*)¹⁴ do 2017. kada je CME prodaje grupaciji *United Media*.¹⁵

RTL, uz Novu TV, još je jedna komercijalna televizija s nacionalnom koncesijom koja je počela s emitiranjem 2004. godine. Naime, 2003. godine HTV je za Treći program izgubio koncesiju koja je natječajem dodijeljena RTL-u.¹⁶ RTL je bio dio RTL Grupe - *RTL Group Central & Eastern Europe GMBH*¹⁷ do veljače 2022. kada je prodan CME grupi koja je dio PPF Grupe iz Češke. Kako navodi Poslovni dnevnik, sve transakcije kao i dobivanje regulatornih suglasnosti trebali bi biti gotovi do sredine 2022. godine.¹⁸

Rad televizijskih kuća u Hrvatskoj, neovisno je li riječ o privatnom ili javnom karakteru, reguliran je nizom propisa među kojima se ističu **Zakon o elektroničkim medijima**, **Zakon o medijima**, **Zakon o elektroničkim komunikacijama** te **Zakon o koncesijama**. Programski sadržaj koji se objavljuje, među ostalim, mora biti istinit, nepristran, poučavati i informirati sa stajališta općeg dobra, što detaljno propisuje članak 15. **Zakona o elektroničkim medijima**¹⁹ koji navodim u cijelosti:

„U audiovizualnim i radijskim programima te sadržajima elektroničkih publikacija treba:

- objavljevati točne informacije, poštovati ljudska prava i temeljne slobode
- pridonositi slobodnom oblikovanju mišljenja, svestranom i objektivnom informiranju slušatelja i gledatelja, kao i njihovoj izobrazbi i zabavi
- promicati hrvatske kulturne stečevine i poticati slušatelje i gledatelje na sudjelovanje u kulturnom životu
- promicati međunarodno razumijevanje i osjećaj javnosti za pravdu, braniti demokratske slobode, služiti zaštiti okoliša, poticati ravnopravnost žena i muškaraca

¹⁴ Leksikon Hrvatske radiotelevizije. Nova TV. Preuzeto s: <https://obljetnica.hrt.hr/leksikon?s=n> (10. 5. 2022.).

¹⁵ Poslovni dnevnik. RTL Hrvatska ima novog vlasnika – grupaciju CME. Preuzeto s: <https://www.poslovni.hr/hrvatska/rtl-hrvatska-ima-novog-vlasnika-grupaciju-cme-4324983> (10. 5. 2022.).

¹⁶ Leksikon Hrvatske radiotelevizije. Hrvatska radiotelevizija. Preuzeto s: <https://obljetnica.hrt.hr/leksikon?s=h> (10. 5. 2022.).

¹⁷ InSOLVE. RTL Hrvatska d.o.o. Preuzeto s: <https://www.insolvinfo.hr/subjekt/200846> (10. 5. 2022.).

¹⁸ Poslovni dnevnik. RTL Hrvatska ima novog vlasnika – grupaciju CME. Preuzeto s: <https://www.poslovni.hr/hrvatska/rtl-hrvatska-ima-novog-vlasnika-grupaciju-cme-4324983> (10. 5. 2022.).

¹⁹ IUS-INFO. Zakon o elektroničkim medijima. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/zakon-o-elektronicnim-medijima-2007/clanak-15> (10. 5. 2022.).

- promicati ravnopravnost pripadnika nacionalnih manjina
- promicati ravnopravnost osoba s invaliditetom i djece s teškoćama u razvoju.“.

Također, što se tiče programskog sadržaja, da bi televizija dobila pravo emitiranja, među ostalim, nakladnik televizije odnosno radija mora na državnoj razini objavljivati informativni program u trajanju od najmanje 30 minuta na dan u sklopu kojeg je dužan emitirati najmanje jednu informativnu emisiju u trajanju od najmanje 15 minuta, osim ako ugovorom o koncesiji nije utvrđeno drukčije.²⁰

Važnu razliku između javne televizije i komercijalnih televizija čini i *audiovizualna komercijalna komunikacija* koja obuhvaća: televizijsko i radijsko oglašavanje i teletekst, pokroviteljstvo, teletrgovinu i plasman proizvoda.²¹ Naime, ZEM u članku 36. propisuje da „trajanje kratkih televizijskih oglasa i kratkih oglasa za teletrgovinu u razdoblju između 6 i 18 sati ne smije prekoračiti 20 % tog razdoblja, dok u razdoblju između 18 i 24 sata ne smije prekoračiti 20 % tog razdoblja“.²² Jasno određeni izlozi za teletrgovinu moraju bez prekida trajati najmanje 15 minuta. Kako je navedeno, na HRT se primjenjuje Zakon o hrvatskoj radioteleviziji, a zatim posredno ostali propisi ako tim Zakonom nije drukčije određeno. Naime, Zakon o hrvatskoj radioteleviziji člankom 37. propisuje kako je zabranjeno koristiti teletrgovinu, a trajanje promidžbenih poruka u svakom programu HRT-a u općim televizijskim programskim kanalima „ne smije biti dulje od 9 minuta u jednom satu programa, dok u vremenu od 18 do 22 sata ne smije biti dulje od 4 minute u jednom satu programa“.²³

U Hrvatskoj djeluju dvije nacionalne agencije, **Agencija za elektroničke medije (AEM)** i **Hrvatska regulatorna agencija za mrežne djelatnosti (HAKOM)**, koje nisu svaka za sebe „objedinjeni“ regulatori, nego dijele svoje nadležnosti. Agencije su pravne osobe s javnim ovlastima čiji je osnivač Republika Hrvatska.²⁴

²⁰ IUS-INFO. Zakon o elektroničkim medijima. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/zakon-o-elektronickim-medijima-2007/clanak-42> (10. 5. 2022.).

²¹ IUS-INFO. Zakon o elektroničkim medijima. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/zakon-o-elektronickim-medijima-2007/clanak-3> (10. 5. 2022.).

²² IUS-INFO. Zakon o elektroničkim medijima. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/zakon-o-elektronickim-medijima-2007/clanak-36> (10. 5. 2022.).

²³ IUS-INFO. Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/zakon-o-hrvatskoj-radioteleviziji/clanak-37> (10. 5. 2022.).

²⁴ IUS-INFO. Zakon o elektroničkim medijima. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/zakon-o-elektronickim-medijima-2007/clanak-73> (15. 5. 2022.).

Tijela AEM-a su **Ravnatelj Agencije i Vijeće za elektroničke medije** koje ima sedam članova te obavlja zadaće regulatornog tijela u području elektroničkih medija.²⁵ HAKOM-om upravlja **Vijeće Agencije**²⁶ koje čini pet članova te HAKOM za svoj rad odgovara Hrvatskom saboru.²⁷ Da bi *nakladnik*²⁸ radija odnosno televizije (pružatelj medijskih usluga radijskog odnosno televizijskog emitiranja) mogao obavljati djelatnost pružanja medijskih usluga, među ostalim, mora dobiti koncesiju te sklopiti *ugovor o koncesiji* što je uređeno Zakonom o elektroničkim medijima i Zakonom o koncesijama.²⁹ Neke od nadležnosti AEM-a su i provođenje postupka davanja koncesije te sklapanje ugovora o koncesiji s najpovoljnijim ponuditeljem³⁰, dok su neke od nadležnosti HAKOM-a kontrola radiofrekvencijskog spektra te utvrđivanje tehničke podloge za davanje koncesija za obavljanje djelatnosti pružanja medijskih usluga radija i televizije.³¹ Stoga, zahtjev za dobivanje koncesije zainteresirana strana treba uputiti Agenciji za elektroničke medije koja će, ako postoje tehnički uvjeti i tehnička podloga koju utvrđuje HAKOM, raspisati javni natječaj. Obje agencije provode različite oblike nadzora te sudjeluju u različitim postupcima.

Zakon o elektroničkim komunikacijama. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/zakon-o-elektronickim-komunikacijama/clanak-7> (15. 5. 2022.).

²⁵ IUS-INFO. Zakon o elektroničkim medijima. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/zakon-o-elektronickim-medijima-2007/clanak-73> (15. 5. 2022.).

²⁶ IUS-INFO. Zakon o elektroničkim komunikacijama. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/zakon-o-elektronickim-komunikacijama/clanak-8> (15. 5. 2022.).

²⁷ IUS-INFO. Zakon o elektroničkim komunikacijama. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/zakon-o-elektronickim-komunikacijama/clanak-7> (15. 5. 2022.).

²⁸ IUS-INFO. Zakon o elektroničkim medijima. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/zakon-o-elektronickim-medijima-2007/clanak-3> (15. 5. 2022.).

²⁹ IUS-INFO. Zakon o elektroničkim medijima. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/zakon-o-elektronickim-medijima-2007/clanak-29> (15. 5. 2022.).

³⁰ IUS-INFO. Zakon o elektroničkim medijima. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/zakon-o-elektronickim-medijima-2007/clanak-77> (15. 5. 2022.).

³¹ IUS-INFO. Zakon o elektroničkim komunikacijama. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/zakon-o-elektronickim-komunikacijama/clanak-12> (15. 5. 2022.).

3. UZNEMIRUJUĆI SADRŽAJ

Proučavanjem potrebnih izvora, postavlja se pitanje postoji li zakonom propisana definicija „uznemirujućeg sadržaja“ i „uznemirenja“, odnosno postoji li konkretna i jasna definicija općenitog pojma „uznemirujući sadržaj“ ili „uznemirenje“. U nastavku slijedi određivanje pojma „uznemirujući sadržaj“ te zakonodavni okvir s posebnim osvrtom na informativne emisije.

3.1. Pojam uznemirujućeg sadržaja

Uvidom u zakonodavni okvir koji regulira područje elektroničkih medija u Republici Hrvatskoj nije moguće pronaći zakonom propisanu definiciju pojma *uznemirujući sadržaj ili uznemirenje* te se daljnjim istraživanjem utvrđuje kako ne postoji niti općenita definicija navedenih pojmova. Također, uočava se razlika pojmova *uznemirujući sadržaj* ili *uznemirenje* od pojma *uznemiravanje* jer je potonji definiran te je vezan uz konkretno područje koje regulira određenu vrstu uznemiravanja. Primjerice, Zakon o suzbijanju diskriminacije uznemiravanje definira kao „svako neželjeno ponašanje uzrokovano kršenjem zaštite i promicanja Ustavom zajamčene jednakosti koje ima za cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobe, a koje uzrokuje strah, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje“.³² *Hrvatska enciklopedija* definira uznemiravanje kao pojam koji je isključivo vezan uz područje zaštite radnika od svih vrsta uznemiravanja na poslu te navodi kako je „uznemiravanje neželjeno verbalno ili fizičko ponašanje poslodavca, nadređenog ili suradnika koje vrijeđa dostojanstvo radnika (npr. ponižavanje, raspoređivanje na nevažne zadatke, otežavanje ispunjenja radnih zadataka)“.³³

³² IUS-INFO. Zakon o suzbijanju diskriminacije. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/ZA2008B85A2728/clanak-3> (15. 5. 2022.).

³³ Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Hrvatska enciklopedija. Uznemiravanje. Preuzeto s: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=63576> (15. 5. 2022.).

Na stranicama tvrtke *YouTube LLC* može se pronaći konkretnije određivanje pojma „uznemirujući sadržaj“ u *Smjernicama za sadržaj prikladan za oglašivače*, a opisuje ga se kao „sadržaj koji bi mogao uznemiriti gledatelje, šokirati ih ili u njima izazvati gađenje“ te takav „možda nije prikladan za oglašavanje“.³⁴ Kao što i sam naziv poglavlja kaže, riječ je o smjernicama ili uputama koje zapravo nisu obvezujuće, odnosno ograničenja su, u tom smislu, prilično slabih granica uz što se nudi niz objašnjenja zašto se neki sadržaj u određenim okolnostima i kontekstu neće smatrati uznemirujućim.

3.2. Uznemirujući sadržaj u informativnim emisijama

S obzirom na to da je današnje shvaćanje pojma vijesti elastičnije, sve emisije koje imaju slična žanrovska obilježja nazivaju se televizijskim vijestima, dakle, i one koje kraće traju i one koje su složenije strukture i dulje traju te se za njih često upotrebljava naziv *dnevnik*. Stoga, možemo reći da su televizijske vijesti dnevno-informativna emisija koja objavljuje vijesti te informira građane o aktualnim zbivanjima u Hrvatskoj i svijetu (Perišin, 2010).

Zakon o elektroničkim medijima propisuje u članku 24., među ostalim, da nije dopušteno objavljivati priloge koji vrijeđaju dostojanstvo čovjeka, nemoralan i pornografski sadržaj, nije dopušteno na bilo koji način poticati, promicati i veličati nasilje te se posebno osvrće na maloljetnike navodeći da „nisu dopuštene audiovizualne medijske usluge i radijski programi te sadržaji elektroničkih publikacija koji mogu ozbiljno naštetiti fizičkom, mentalnom ili moralnom razvoju maloljetnika, posebno oni koji uključuju bezrazložno nasilje“.³⁵ Navedene sadržaje pružatelj medijske usluge može objaviti ako je osigurao, poduzimanjem predviđenih mjera (tehničkim mjerama, vremenom emitiranja, provjerom dobi), da ih maloljetnici uobičajeno neće moći čuti ili gledati.³⁶

³⁴ YouTube Pomoć. Smjernice za sadržaj prikladan za oglašivače. Preuzeto s: <https://support.google.com/youtube/answer/6162278?hl=hr> (15. 5. 2022.).

³⁵ IUS-INFO. Zakon o elektroničkim medijima. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/ZA2021B111A1942/clanak-24> (20. 5. 2022.).

³⁶ IUS-INFO. Zakon o elektroničkim medijima. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/ZA2021B111A1942/clanak-24> (20. 5. 2022.).

Pravilnik o zaštiti maloljetnika u elektroničkim medijima, također, propisuje koji su to sadržaji koji bi mogli narušiti fizički, mentalni ili moralni razvoj maloljetnika te posebno ističe da se takvi prilozima u informativnom programu **moraju najaviti upozorenjem** o uznemirujućim ili nasilnim scenama.³⁷ Pravilnik u čl. 2. st.1. točno navodi da se „pod programima za koje je vjerojatno da bi mogli narušiti fizički, mentalni ili moralni razvoj maloljetnika podrazumijevaju sve vrste programa s prizorima **grubog tjelesnog i/ili verbalnog nasilja, zastrašujućih scena stradanja i ranjavanja, seksa i seksualnog iskorištavanja, vulgarnog rječnika i prizora, zlorabe duhana, alkohola, opijata, kockanja, klađenja** i drugih prizora“.³⁸ Međutim, Pravilnik već u sljedećem stavku istog članka navodi i da se navedeni sadržaji „**neće smatrati štetnim** ako na primjeren i sadržajno opravdani način služe za ilustraciju ili obradu teme u obrazovnim, odgojnim, dokumentarnim, znanstvenim i informativnim emisijama“.³⁹ Također, nigdje se u propisima ne navodi točno što bi to bio „primjeren i sadržajno opravdani način“. Potpuno je jasno da postoje opća etička načela ponašanja, novinarska etika, no ako određeno područje djelatnosti nije do kraja precizno definirano normativnim sustavom, kao što je slučaj s pojmom „uznemirujući sadržaj“ pa sve dalje do toga što se ne bi smjelo objavljivati do određivanja kada postoji obveza pružatelja medijske usluge da barem stavi upozorenje (verbalno ili pisano) da slijedi uznemirujući sadržaj, dolazi se do zaključka da i zaštita općenito svih gledatelja, a posebno djece i maloljetnika, nije adekvatna.

³⁷ IUS-INFO. Pravilnik o zaštiti maloljetnika u elektroničkim medijima. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/PR2015B28A597/clanak-4> (20. 5. 2022.).

³⁸ IUS-INFO. Pravilnik o zaštiti maloljetnika u elektroničkim medijima. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/PR2015B28A597/clanak-2> (20. 5. 2022.).

³⁹ IUS-INFO. Pravilnik o zaštiti maloljetnika u elektroničkim medijima. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/PR2015B28A597/clanak-2> (20. 5. 2022.).

4. METODOLOGIJA I CILJEVI ISTRAŽIVANJA

Usporednom analizom sadržaja dnevnika nacionalne televizije i komercijalnih televizija u radu se nastoji utvrditi učestalost pojavljivanja kadrova uznemirujućeg sadržaja. Cilj rada je, na temelju provedene analize, upozoriti na učestala kršenja etičkih načela zbog učestalog pojavljivanja kadrova uznemirujućeg sadržaja, a bez prethodno danog verbalnog ili pisanog upozorenja da će prikazani kadrovi biti uznemirujući. S obzirom na to da je potrebno utvrditi točne kvantitativne vrijednosti učestalosti pojavljivanja uznemirujućeg sadržaja, odabrana metoda analize je kvantitativna analiza sadržaja koja, svojom sustavnošću, objektivnošću i mogućnošću uopćavanja, ima sve značajke znanstveno-istraživačke metode (Lamza Posavec, 2010). Tijekom kvantitativne analize određeni su početni parametri: određivanje izvora analize sadržaja, definiranje populacije, izbor uzorka, definiranje jedinice analize, definiranje kvantitativnih kriterija te definiranje jedinice sadržaja, zatim je uslijedila izrada analitičke matrice i kodnog lista (Lamza Posavec, 2010).

Izvor analize sadržaja, populaciju te uzorak čine svi kadrovi uznemirujućeg sadržaja u središnjim informativnim emisijama, a to su: Dnevnik HRT-a, Dnevnik Nove TV, RTL Danas, Dnevnik u 18 / Zagreb N1, praćeni 10 dana, od 1. lipnja 2018. do 10. lipnja 2018. Jedinica analize je kadar dok je jedinica sadržaja učestalost kadrova uznemirujućeg sadržaja u navedenim dnevnicima. Definiranjem kvantitativnih kriterija, ustanovljeni su učestalost pojavljivanja (frekvencija) jedinice analize, a to je broj kadrova uznemirujućeg sadržaja objavljenih u navedenim dnevnicima u analiziranom razdoblju te vremenska zastupljenost jedinice analize, sekunda, kojom je izražena duljina trajanja kadrova uznemirujućeg sadržaja.

Analitička matrica sadrži 21 kategoriju za analizu kadrova uznemirujućeg sadržaja (prema Lamza Posavec, 2010). U slučaju postojanja uznemirujućih kadrova, među ostalim, nastoji se ustanoviti ukupan broj priloga koji sadrže uznemirujuće kadrove po pojedinom dnevniku, ukupno trajanje uznemirujućih kadrova po pojedinom prilogu, odnosno dnevniku, uz pitanje je li prethodno dano ikakvo verbalno ili pisano upozorenje, kao istaknuti element cjelokupnog istraživanja, da će najavljeni prilozi sadržavati kadrove uznemirujućeg sadržaja. U analiziranju uznemirujućih kadrova određuje se glavna tema priloga prema nekoliko područja – politika, područje koje obuhvaća crnu kroniku, kriminalitet, terorizam, krijumčarenje, rat i sl., te prirodne katastrofe. Svaka kategorija ima predviđeni dio da se neki element ne može odrediti.

Također, daljnje kategorije analize su: teritorijalna orijentiranost, glavni predmet, aktualnost priloga, jesu li kadrovi uznemirujućeg sadržaja snimljeni tijekom događaja, nakon što se događaj zbio, jesu li možda igrani ili je riječ o kombinaciji elemenata, veza između najave priloga u kojem su objavljeni kadrovi uznemirujućeg sadržaja i sadržaja priloga, gradacija uznemirenja, kakvo je prikazano uznemirenje, u kojem se dijelu pojedinog dnevnika pojavljuju kadrovi uznemirujućeg sadržaja, dubina obrade teme te relevantnost priloga.

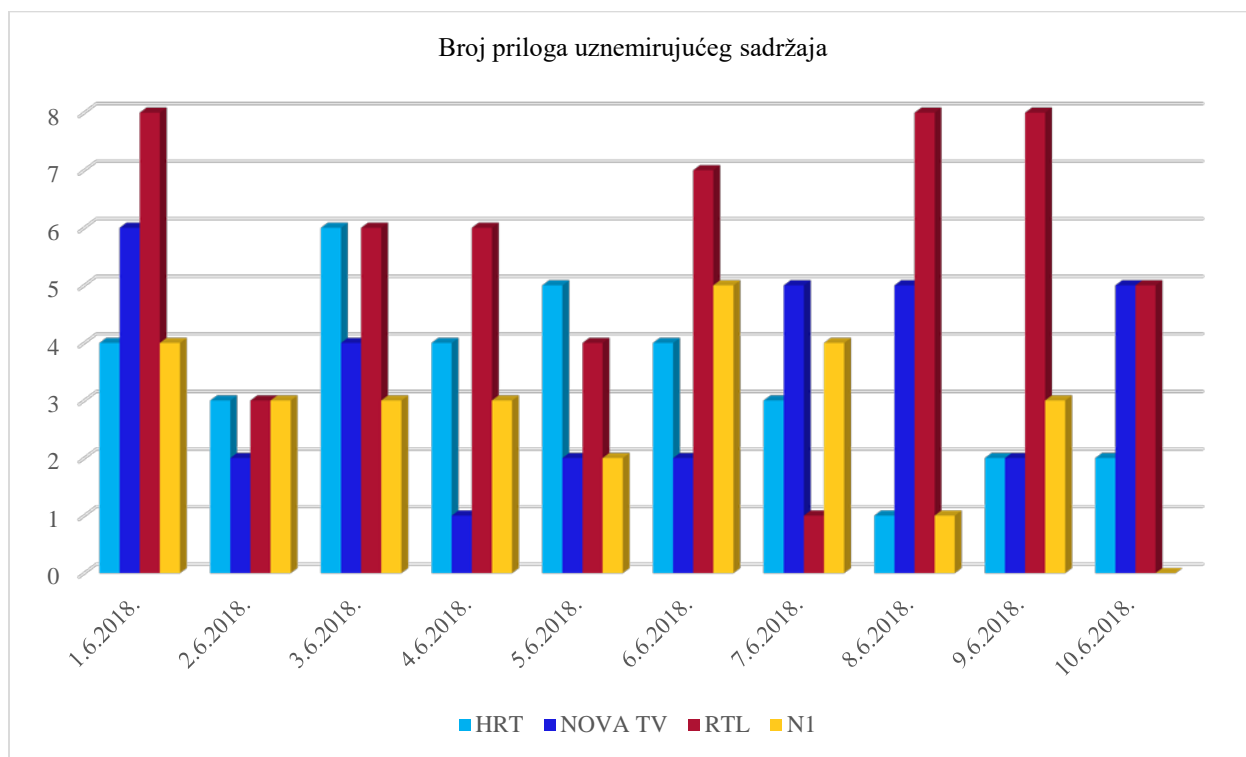
5. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Istraživanjem je obuhvaćeno ukupno 40 dnevnika nacionalne televizije i triju komercijalnih televizija, Dnevnik HRT-a, Dnevnik Nove TV, RTL Danas, Dnevnik u 18 / Zagreb N1, praćenih 10 dana: od 1. lipnja 2018. do 10. lipnja 2018. S obzirom na to da je jedinica analize kadar, a njezina vremenska zastupljenost sekunda, analizom je obuhvaćen 31 sat 11 minuta i 22 sekunde obrađenog materijala. U nastavku slijede rezultati istraživanja obrađeni prema pojedinim kategorijama.

5.1. Broj priloga uznemirujućeg sadržaja i ukupno trajanje kadrova uznemirujućeg sadržaja

Istraživanjem kroz kategoriju ukupnog broja objavljenih priloga uznemirujućeg sadržaja u pojedinim dnevnicima HRT-a, Nove TV, RTL-a i Zagreb N1, od 1. lipnja 2018. do 10. lipnja 2018., ukupno je objavljeno **152** priloga koji sadrže kadrove uznemirujućeg sadržaja. Najviše priloga uznemirujućeg sadržaja objavio je **RTL – 56**, dok HRT i Nova TV imaju 34 takva priloga, a Zagreb N1 najmanje – 28 (Grafikon 5.1.).

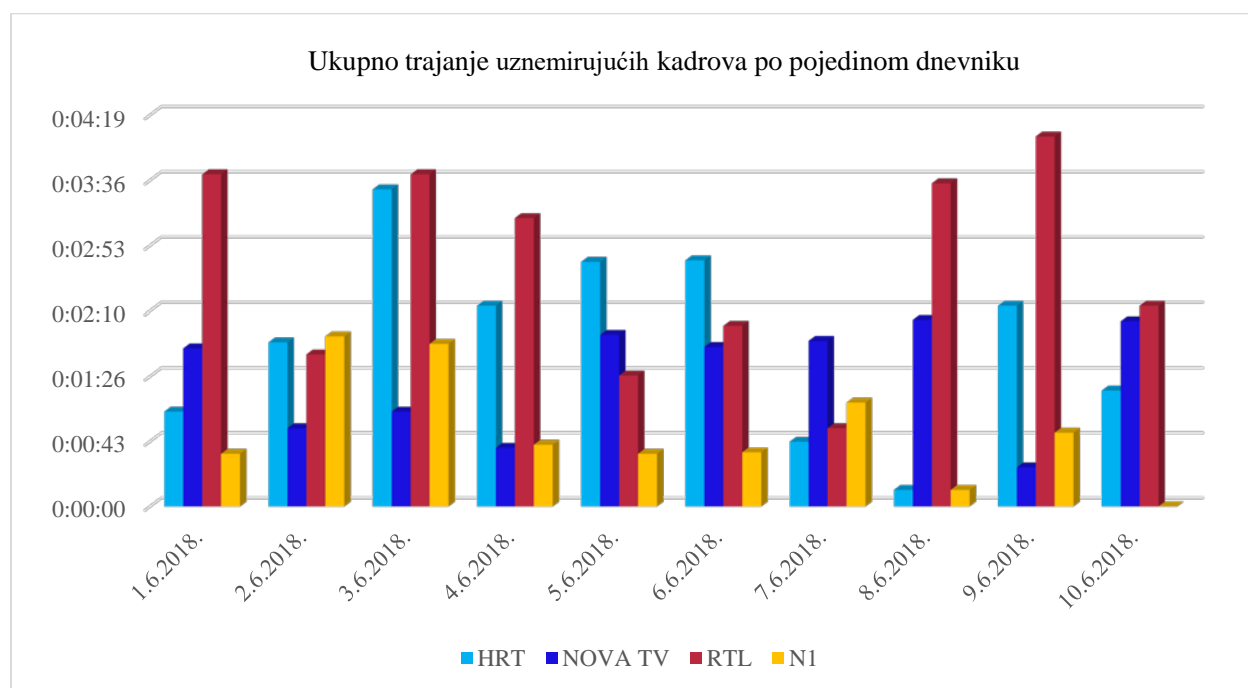
Grafikon 5.1. Broj priloga uznemirujućeg sadržaja

Izvor: autorski rad

Ukupno trajanje kadrova uznemirujućeg sadržaja, objavljenih u svim dnevnicima u analiziranom razdoblju, jest **1 sat, 7 minuta i 26 sekundi**. **RTL** je emitirao najdulje kadrove uznemirujućeg sadržaja – **26 minuta i 23 sekunde**, zatim slijedi HRT s 18 minuta i 24 sekunde, Nova TV s 14 minuta i 22 sekunde, a najkraće uznemirujuće kadrove prikazao je Zagreb N1 s 8 minuta i 17 sekundi (Grafikon 5.2.).

Grafikon 5.2. Ukupno trajanje uznemirujućih kadrova po pojedinom dnevniku

Izvor: autorski rad

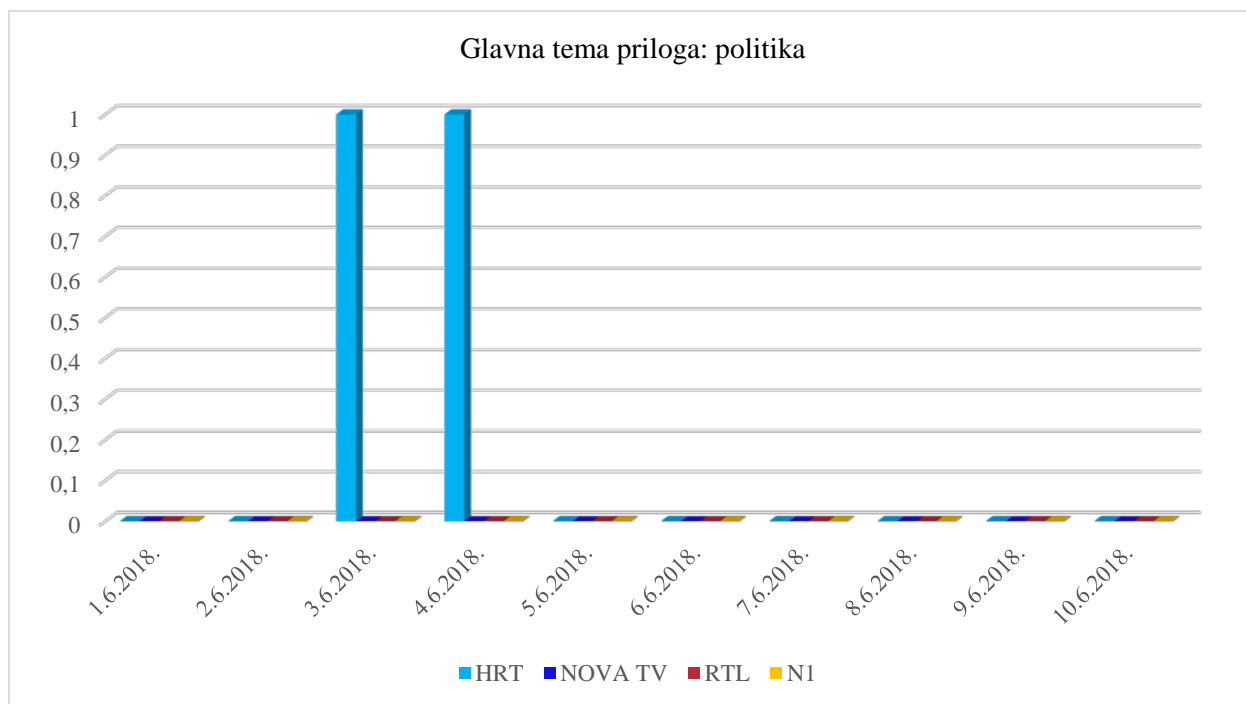
RTL je 9. lipnja imao najveću minutažu kadrova uznemirujućeg sadržaja - 4 minute i 5 sekundi obrađujući epidemiju ospica, velika nevremena koja su poharala Hrvatsku i Sloveniju te nastale štete, požar kod Omiša te obradu općenito motriteljskog sustava zaštite od požara u Hrvatskoj. Jedina televizija koja, u jednom danu, uopće nije imala kadrove uznemirujućeg sadržaja jest **N1**, 10. lipnja.

5.2. Analiza priloga prema glavnoj temi

Prilozi uznemirujućeg sadržaja analizirani su prema glavnoj temi u području politike, području koje obuhvaća crnu kroniku, kriminalitet, terorizam, krijumčarenje, rat i sl. te u područjima prirodnih katastrofa i ostaloga. Kao što je spomenuto, svaka kategorija analize obuhvaća i sastavnicu da se element analize ne može odrediti. Od 1. lipnja 2018. do 10. lipnja 2018., **politika** je bila glavna tema **dvaju priloga** uznemirujućeg sadržaja koje je objavio **HRT**.

Riječ je o priložima naziva: „Misa za žrtve križnih putova“ i „Politički potres u Jordanu“. Prvi obrađuje zločine iz 1945. s verbalno uznemirujućim opisima koji govore o tome da je ubijeno oko 13 000 ljudi te o postojanju više od 130 jama, dok drugi prilog sadrži prosvjede tisuće Jordanaca s uznemirujućim kadrovima bacanja suzavca, kamenja, ozlijeđenima, neki od njih leže na cesti u krvi i pokušava im se pomoći. Ostale televizije nemaju priloge uznemirujućeg sadržaja u području politike (Grafikon 5.3.).

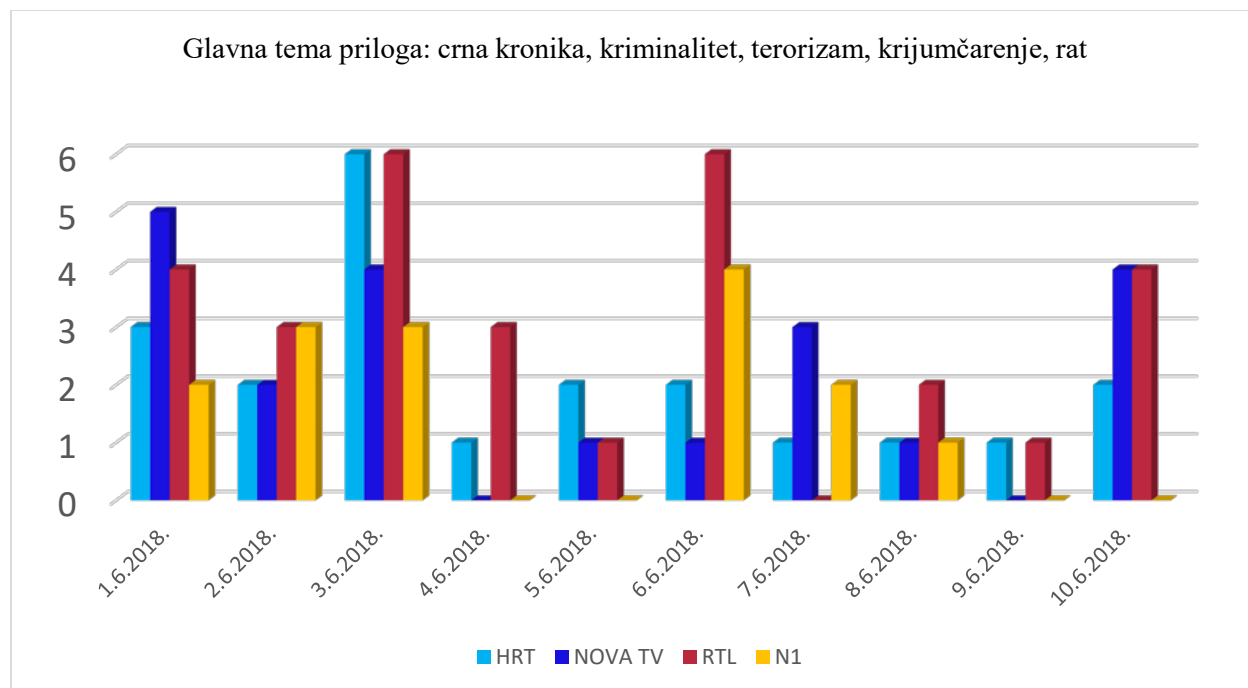
Grafikon 5.3. Glavna tema priloga: politika

Izvor: autorski rad

U području koje obuhvaća **crnu kroniku, kriminalitet, terorizam, krijumčarenje, rat i sl.**, najviše priloga uznemirujućeg sadržaja objavio je **RTL – 30**, HRT i Nova TV objavile su 21 takav prilog, a Zagreb N1 najmanje – 15 (Grafikon 5.4.).

Grafikon 5.4. Glavna tema priloga: crna kronika, kriminalitet, terorizam, krijumčarenje, rat i sl.

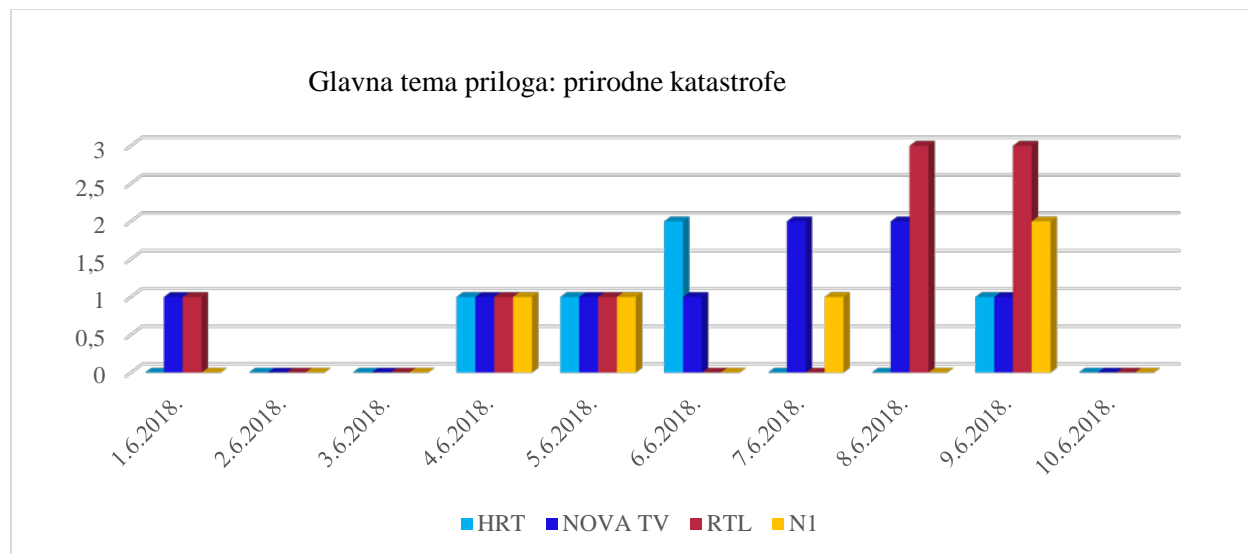
Izvor: autorski rad

Zanimljivo je primijetiti da 4. lipnja 2018. HRT i RTL objavljuju vijest o tragediji na autocesti A1 i poginulim mladim sportašima, dok Nova TV i Zagreb N1 uopće nemaju vijest o tome. Vijest o iračkom migrantu osumnjičenom za silovanje i ubojstvo tinejdžerice, koji je bio u bijegu te je potom priveden i izručen sudu u Njemačkoj, pratio je i objavio jedino RTL 8. i 10. lipnja. Također, vijesti o nestalom i nađenom Britancu koji je planinario na najviši vrh Mljeta, poginulom planinaru na Mosoru, poginulom mladiću na Mrežnici, sramotnoj presudi Općinskog suda u Zadru za seksualno zlostavljanje djevojčice od 12 godina (slučaj iz 2015. g.) te o eksplozijama u središtu Rijeke uzrokovanim probijanjem kablova tijekom radova – objavio je jedino RTL 3., 6., 8. i 10. lipnja 2018. Slučaj smrti djevojčice Madine i kako je Uskok odbacio kaznene prijave objavili su HRT i Zagreb N1, dok Nova TV i RTL nisu o tome izvještavali. Vijest o tome kako je potpuno izgorio hrvatski autobus na autocesti za Beograd objavile su sve televizije osim HRT-a. Vijest o pucnjavi u berlinskoj katedrali kao i o samoubojstvu Anthonyja Bourdaina prenijele su sve televizije osim Nove TV. Vijest kako je napadač, vezano uz slučaj terorističkog napada 2017. u Stockholmu, osuđen na doživotni zatvor jer je kamionom ubio pet osoba, a 14 je ozlijeđeno, prenijela je samo Nova TV. Vijest o požaru otpada u CIOS-u prenijele su sve televizije osim Zagreb N1.

Vijest o potjeri u Splitu, tijekom koje je 44-godišnji muškarac preminuo, objavili su RTL i Zagreb N1. Prilog o presudi na doživotni zatvor Josipa Perkovića i Zdravka Mustača objavila je samo Nova TV kao i vijest o sukobima Izraelaca i Palestinaca te stotinama ranjenih prosvjednika. Vijesti koje su sve televizije pratile iz navedene kategorije, a koje sadrže uznemirujuće kadrove, one su koje se tiču migranata jer je tada bila aktualna migrantska kriza, vijesti vezane uz zaštitu granica, posebno vezano uz uhićenje krijumčara u Karlovcu koji je bio u bijegu, a u pucnjavi policije ranjeno je dvoje djece migranata, te novosti o tijeku suđenja Zdravku Mamiću.

Objavljeno je **28** priloga uznemirujućeg sadržaja kojima su glavna tema **prirodne katastrofe**. Podjednak broj objavljenih priloga imaju HRT i Zagreb N1 – **5**, dok Nova TV i RTL objavljuju **9** takvih priloga (Grafikon 5.5.).

Grafikon 5.5. Glavna tema priloga: prirodne katastrofe

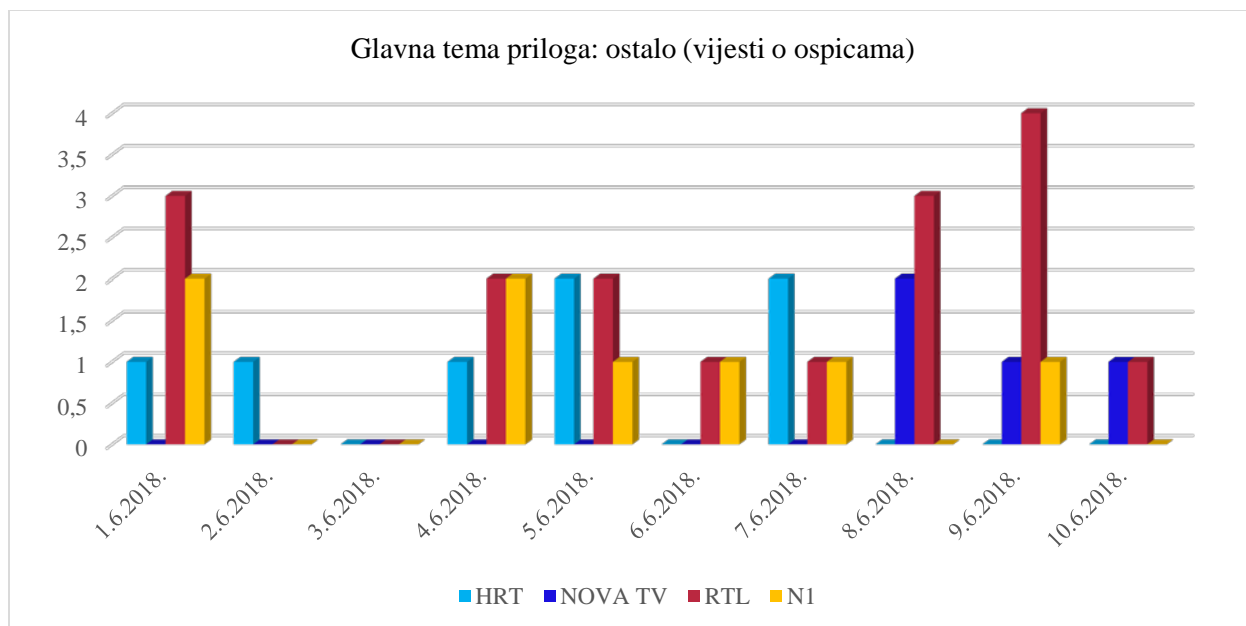

Izvor: autorski rad

Vijesti se, najvećim dijelom, odnose na erupciju vulkana Fuego u Gvatemali i brojne žrtve, te na olujna nevremena praćena tučom što je uzrokovalo štetu u raznim dijelovima Hrvatske i Slovenije. Dana 5. lipnja 2018. sve televizije osim Nove TV objavljuju vijest o poplavi u pojedinim dijelovima Hrvatske s naglaskom na području Karlovca, dok su o nevremenu koje je poharalo Sloveniju izvještavale sve televizije osim HRT-a.

U kategoriji tema „ostalo“ objavljeno je **36** priloga uznemirujućeg sadržaja s istom tematikom – epidemije ospica (Grafikon 5.6.).

Grafikon 5.6. Glavna tema priloga: ostalo

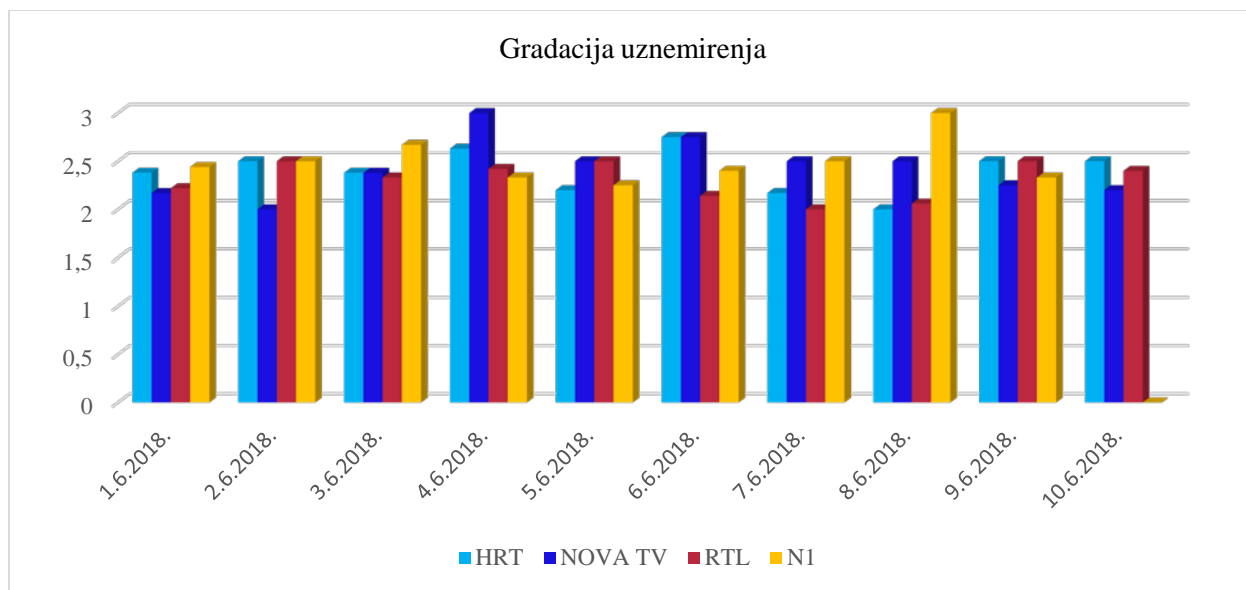

Izvor: autorski rad

5.3. Gradacija uznemirenja i dio dnevnika u kojem se pojavljuju uznemirujući kadrovi

Gradacija uznemirenja u kadrovima uznemirujućeg sadržaja određena je kroz sljedeće vrijednosti: stupanj uznemirenja se ne može odrediti (0), kadrovi nisu uznemirujući (1), kadrovi su blago uznemirujući (2), kadrovi su izrazito uznemirujući (3). Kadrove uznemirujućeg sadržaja najvišeg intenziteta, čiji prosjek iznosi **2,42**, imala je **Nova TV**. HRT ima prosjek intenziteta uznemirenja 2,4, RTL 2,3, a Zagreb N1 najniži 2,24 (Grafikon 5.7.).

Grafikon 5.7. Gradacija uznemirenja

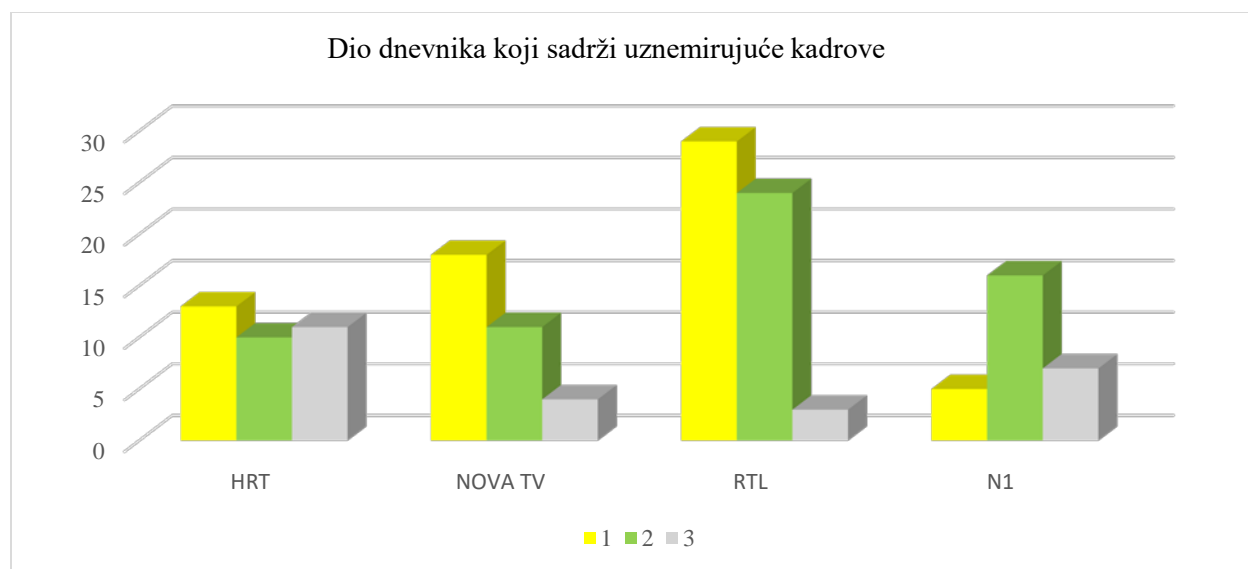
Izvor: autorski rad

Najveći broj priloga s kadrovima čije je uznemirenje vrednovano kao izrazito uznemirujuće (gradacija uznemirenja: 3) ima **Nova TV – 8**, zatim slijedi HRT sa 6, RTL sa 7 te Zagreb N1 s 5 takvih priloga. Prilozi na Novoj TV, koji su izrazito uznemirujući, odnose se na: napade na vozače javnog prijevoza, pri čemu je snimljen pokušaj napada na vozača; vijest o tome da je potpuno izgorio hrvatski autobus na autoputu za Beograd te je snimljeno gašenje vatre uživo; vijesti vezane uz erupciju vulkana u Gvatemali, pri čemu su snimljene žrtve uživo (teško ranjene osobe i poginule), spašavanje žrtava, sama erupcija i katastrofalne posljedice; vijest o teroristu koji je osuđen na doživotni zatvor zbog terorističkog napada prošle godine u kojem je ubio pet i ranio 14 osoba, pri čemu su prikazane arhivske snimke događaja; vijest o sukobima izraelske vojske i Palestinaca, pri čemu su sukobi snimljeni uživo, napadi suzavcem, kamenjem kao i odvoz ranjenih osoba.

Analizom u **kojem se dijelu dnevnika** pojavljuju uznemirujući kadrovi, određuje se pojavljuju li se na početku (1), u sredini (2) ili na kraju (3) pojedinog dnevnika.

Prema dobivenim rezultatima, najveći broj priloga uznemirujućeg sadržaja objavljen je **na početku** pojedinih dnevnika, ukupno **65**, slijedi **61** prilog objavljen u sredini te **25** priloga objavljenih na kraju pojedinih dnevnika (Grafikon 5.8.).

Grafikon 5.8. Dio dnevnika koji sadrži uznemirujuće kadrove

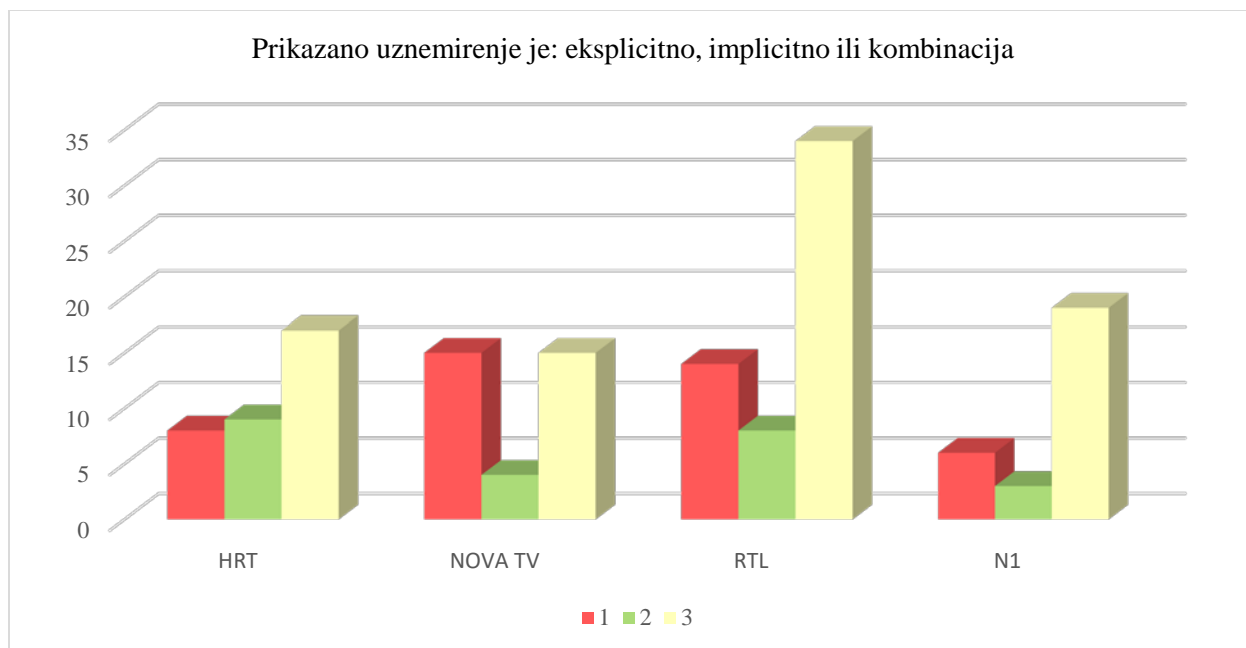
Izvor: autorski rad

Najveći broj priloga uznemirujućeg sadržaja na početku dnevnika objavio je RTL (29), a najmanje Zagreb N1 (5).

5.4. Vrsta uznemirenja, dubina obrade i aktualnost priloga

Kadrovi uznemirujućeg sadržaja mogu prikazivati **uznemirenje** koje je eksplicitno (1), implicitno (2) ili je kombinacija eksplicitnog i implicitnog (3). Rezultati analize pokazuju da je najviše priloga uznemirujućeg sadržaja kombinacija elemenata, 85, dok je najmanje onih koji prikazuju implicitno uznemirenje, 24. Najviše priloga koji prikazuju eksplicitno uznemirenje prikazala je Nova TV, 15, a najmanje Zagreb N1, 6 (Grafikon 5.9.).

Grafikon 5.9. Vrsta uznemirenja

Izvor: autorski rad

Dubinom obrade priloga analizira se sadrži li prilog samo verbalni opis događaja s neutralnim kadrovima (obavijest o događaju), je li možda riječ o mogućem budućem događaju, sadrži li verbalni i slikom praćeni opis događaja ili obrađuje temu u širem kontekstu. Rezultati analize pokazuju da najviše priloga, **135**, sadrži verbalni i slikom praćeni opis događaja, **14** priloga sadrži samo verbalni opis događaja, a samo su **3** obrađivala temu u širem kontekstu.

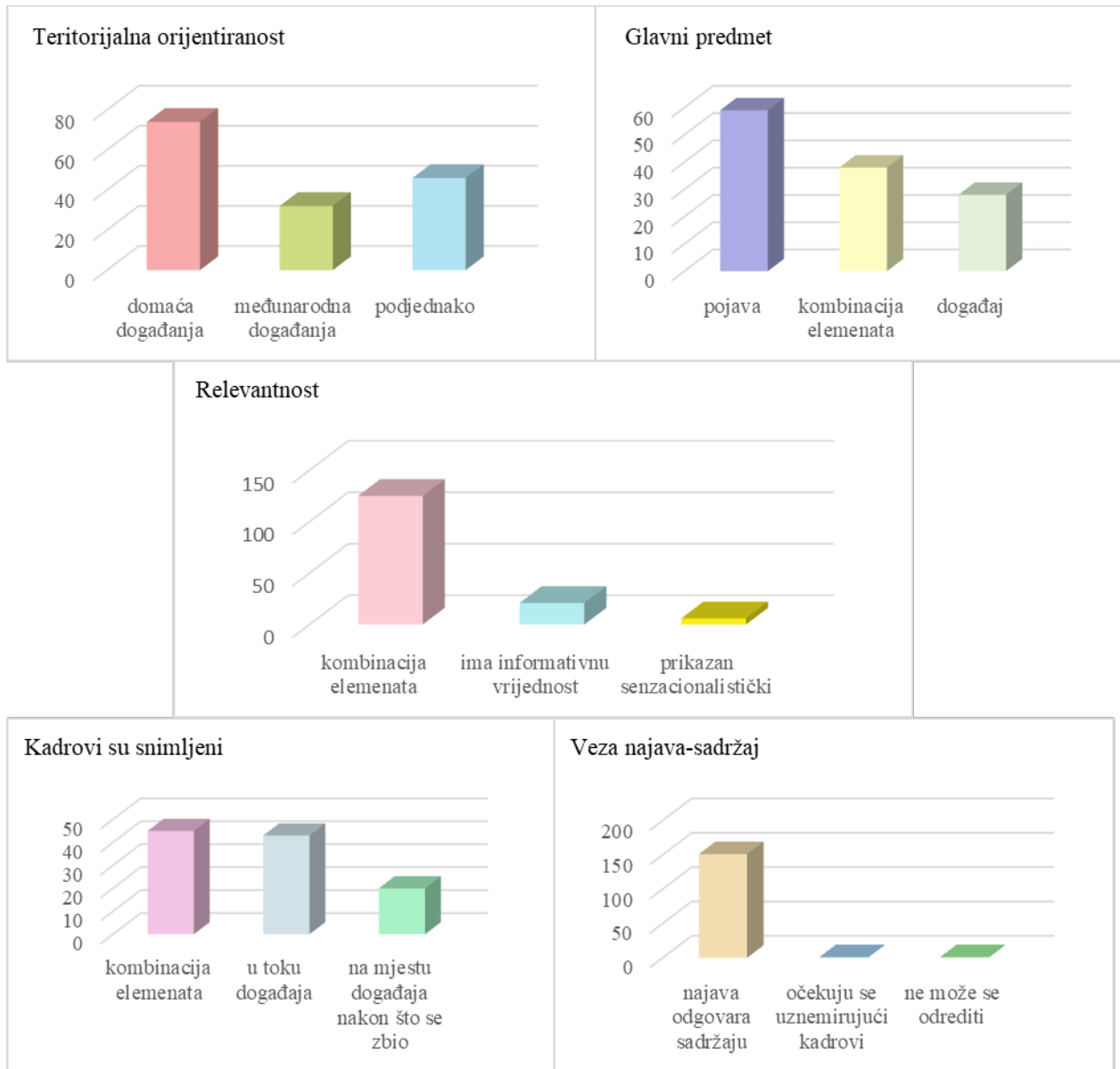
Aktualnost priloga odnosi se na vremensku dimenziju, odnosno pokazuje tiče li se prilog prošlih, tekućih događaja ili kombinacije ravnomjerno zastupljenih elemenata, te rezultati analize pokazuju da je najviše priloga, **131**, koji prate tekuća događanja. Najmanje, **1** prilog, tiče se prošlih događaja, a **20** priloga je kombinacija ravnomjerno zastupljenih elemenata.

Upozorenje prije emitiranja priloga, koje može biti verbalno, pismeno ili i verbalno i pismeno, da bi prilog mogao sadržavati uznemirujuće kadrove, nije dala **niti jedna televizija**.

5.5. Ostali elementi analize

U ostale elemente analize priloga, koji su također obrađeni, ulaze **teritorijalna orijentiranost** (određuje se odnosi li se prilog pretežno na domaća događanja, međunarodna ili podjednako na domaća i međunarodna), **glavni predmet** priloga (može biti događaj, osoba, pojava ili kombinacija elemenata), **kada su snimljeni** kadrovi uznemirujućeg sadržaja (tijekom događaja, na mjestu događaja nakon što se zbio, igrani su ili iz arhive, kadrovi su igrani i tiču se budućih događaja ili je riječ o raznim kombinacijama navedenih elemenata), **veza između najave priloga i sadržaja priloga** (najava odgovara sadržaju priloga, najava ne odgovara sadržaju priloga pri čemu se iz najave može zaključiti da bi prilog mogao sadržavati uznemirujuće kadrove, no ne sadrži ih ili obratno te kombinacija elemenata) te **relevantnost** priloga (prilog ima informativnu vrijednost, prikazan je senzacionalistički ili je riječ o kombinaciji zastupljenih elemenata). Rezultati analize pokazuju da se najviše priloga, **74**, tiče domaćih događaja, a odmah slijedi **46** priloga koji se podjednako tiču domaćih i međunarodnih događaja. **RTL** je obradio najviše priloga koji se tiču domaćih događaja, **34**. Najviše priloga, **59**, je onih kojima je glavni predmet **pojava**, a slijedi 38 priloga kojima je glavni predmet kombinacija elemenata koju čine događaji i osobe, te 28 kojima je glavni predmet događaj. Najveći je broj priloga čiji su kadrovi snimljeni tijekom događaja i na mjestu događaja nakon što se dogodio (kombinacija navedenih elemenata), ukupno **45**, a odmah slijede **43** priloga koji su snimljeni isključivo tijekom događaja. Pri analizi veze između najave priloga u kojem su objavljeni kadrovi uznemirujućeg sadržaja i sadržaja priloga, ukupno je **151** prilog u kojem najava **odgovara sadržaju** na koji se odnosi, a samo je **1** prilog iz čije najave bi se moglo naslutiti da sadrži kadrove većeg stupnja uznemirenja od onoga što je zaista prikazano. Navedeni prilog objavljen je na HRT-u 6. lipnja 2018. te se tiče slučaja privođenja migranata, a u najavi se spominje kako je policajac ispalio više hitaca te se u skladu s time očekuje veći stupanj uznemirenja od prikazanoga. Prema relevantnosti priloga u kojima se pojavljuju kadrovi uznemirujućeg sadržaja, najviše je priloga koji su **kombinacija** informativne vrijednosti i senzacionalističkih elemenata, ukupno **125**, dok je 21 prilog isključivo informativne vrijednosti te je 6 senzacionalistički prikazanih priloga (Grafikon 5.10.).

Grafikon 5.10. Ostali elementi

Izvor: autorski rad

6. ZAKLJUČAK

Provedenom analizom učestalosti objavljivanja kadrova uznemirujućeg sadržaja u informativnim emisijama nacionalne televizije i triju komercijalnih televizija, Dnevnik HRT-a, Dnevnik Nove TV, RTL Danas, Dnevnik u 18 / Zagreb N1, ustanovljeno je da su, u 40 dnevnika u 10 dana, objavljena 152 priloga koji sadrže kadrove uznemirujućeg sadržaja pri čemu niti jedna televizija prethodno nije dala nikakvo verbalno ili pisano upozorenje. Među ostalim, rezultati analize pokazuju da je najviše takvih kadrova objavljeno na početku pojedinih dnevnika kad je i gledanost najveća. Ukupno trajanje svih objavljenih kadrova uznemirujućeg sadržaja je 1 sat, 7 minuta i 26 sekundi te se najveći broj priloga, 66, tiče područja koje obuhvaća crnu kroniku, kriminalitet, terorizam, krijumčarenje, rat i sl.

Istraživanjem te pokušajem pronalaska konkretne definicije pojmova uznemirujućeg sadržaja i uznemirenja, spoznaje se da ne postoji jasno definiran pojam uznemirujućeg sadržaja te da se posljedično gledateljima ne daje niti odgovarajuća zaštita, a niti pravo da sami izaberu i odluče hoće li nešto gledati ili neće. Zakonodavni sustav pokušava zaštititi maloljetnike, no ne daje izravnu zaštitu svih ostalih skupina, nego se ona posredno provlači kroz vrlo uske i nedefinirane procjepe. Postoji, dakako, i određeni subjektivni dojam o tome da je neki sadržaj manje ili više uznemirujući, ovisno o osjetljivosti pojedinca, ali kada govorimo o odraslim osobama, svakome treba omogućiti izbor i samostalnu odluku barem onim osnovnim načinom – davanjem verbalnog ili pisanog upozorenja da slijede uznemirujuće scene. Također, pitanje zaštite maloljetnika se ovakvim nedostatnim zakonodavnim sustavom itekako dovodi u pitanje, i to već samom ogradom zakonodavca koji definira sadržaje koji se ne bi smjeli objavljivati kao i za koje se u informativnom programu mora dati upozorenje, no zatim navodi da se takvi sadržaji neće smatrati štetnima „ako na primjeren i sadržajno opravdani način služe za ilustraciju ili obradu teme u obrazovnim, odgojnim, dokumentarnim, znanstvenim i informativnim emisijama“, a pritom se ne daje uopće objašnjenje kakav je to „primjeren i sadržajno opravdani“ način. Takvim pristupom i ona obveza davanja upozorenja, na neki način, prešutno „prestaje“ biti obveza. Sve postaje „može“ i „ne mora“ kojima se vrlo jednostavno može manipulirati bez ikakvih sankcija.

Kako je spomenuto, u 1 sat, 7 minuta i 26 sekundi ukupnog trajanja uznemirujućih kadrova nije dano niti jedno upozorenje. Možda nekome neće biti uznemirujući kadrovi neprestana ubadanja iglom u priložima o epidemiji ospica, ali sasvim sigurno hoće ranjene i mrtve osobe snimljene uživo, uz shvaćanje da nisu dana upozorenja nikome pa tako niti maloljetnicima koje se navodno štiti. Prema istraživanju i napravljenoj matrici, u radu se daju okviri određivanja uznemirenja koje može biti verbalno, neverbalno, implicitno, eksplicitno ili kombinacija navedenih elemenata. Jasno je da postoji nešto što se zove subjektivni dojam i doživljaj, on ovisi o samoj strukturi svake osobe i zaista će nekim odraslim osobama neki sadržaj biti uznemirujući, a nekima drugima – neće, no osobni subjektivni dojmovi ne znače i ne podrazumijevaju da ne postoje objektivni okviri kojima se vrlo jasno može odrediti što jest ili bi moglo biti uznemirujuće. Svakako bi bilo preporučljivo da zakonodavac konkretno definira pojam uznemirujućeg sadržaja odnosno da ga najprije uvede u pojmovnik, a zatim da da konkretnu i preciznu definiciju koja bi obuhvaćala ne samo sadržaje koji se ne smiju objavljivati, nego i one koji jesu uznemirujući, a ne podliježu tome da se ne smiju objavljivati, ali za koje bi se dala obveza urednicima da, bez obzira na dob gledatelja (uz istaknutu posebnu zaštitu maloljetnika i djece) i bez obzira na stavak koji govori o „primjerenom i sadržajno opravdanom načinu“, moraju prije njihove objave dati verbalno ili pisano upozorenje. Također, ako se već ostavlja stavak koji govori o „primjerenom i sadržajno opravdanom načinu“, tada treba točno definirati i kakav je to način jer se u propisima ništa ne podrazumijeva, te ono što nije navedeno ili definirano kao da i ne postoji. U tom smislu, u propise bi se trebalo uvrstiti i pozivanje na etička načela kojih bi se svi urednici trebali držati, što je danas više iznimka nego pravilo, a svakako bi dalo jasnu odrednicu „primjerenom i sadržajno opravdanom načinu“. Na navedeni način bi se zaštitili maloljetnici i djeca, a svim ostalim gledateljima bi se dala mogućnost da mogu odabrati hoće li nešto gledati ili neće te bi time stekli određeni osjećaj sigurnosti i povjerenja. Odgovornost je najprije na zakonodavcu, a zatim i na urednicima, no već i samo određivanje obveze stavljanja verbalnog ili pisanog upozorenja donijelo bi veliku promjenu jer bi se „neagresivno“ uspjelo zaštititi djecu i maloljetnike te poštovati ono što nam je zajamčeno Ustavom, pravo na izbor.

POPIS LITERATURE

KNJIGE

1. Perišin, T. (2010). *Televizijske vijesti*. Zagreb: Naklada Medijska istraživanja.
2. Perišin, T. (2011). Televizija. U: Z. Peruško (ur.), *Uvod u medije* (141-172). Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
3. Chomsky, N. *Mediji, propaganda i sistem*. Zagreb: Društvo za promicanje književnosti na novim medijima i Što čitaš?. Preuzeto s: <https://elektronickeknjige.com/download/mediji-propaganda-i-sistem/pdf/> (8. 5. 2022.).
4. Hrvatska enciklopedija. *Masovni mediji*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Preuzeto s: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=39312> (30. 5. 2022.).
5. Leksikon radija i televizije. *Hrvatska radiotelevizija*. Zagreb: Hrvatska radiotelevizija i Naklada Ljevak. Preuzeto s: <https://obljetnica.hrt.hr/leksikon?s=h> (8. 5. 2022.).
6. Leksikon radija i televizije. *N1*. Zagreb: Hrvatska radiotelevizija i Naklada Ljevak. Preuzeto s: <https://obljetnica.hrt.hr/leksikon?s=n> (9. 5. 2022.).
7. Leksikon radija i televizije. *Nova TV*. Zagreb: Hrvatska radiotelevizija i Naklada Ljevak. Preuzeto s: <https://obljetnica.hrt.hr/leksikon?s=n> (10. 5. 2022.).
8. Hrvatska enciklopedija. *Uznemiravanje*. Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Preuzeto s: <https://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=63576> (15. 5. 2022.).

OSTALO

1. Perinić, J. (2010). *Mogući utjecaj medija u kriznim situacijama na javno mnijenje oblikovanjem sadržaj* (radovi u zbornicima skupova). Preuzeto s: https://www.bib.irb.hr/950812/download/950812.Mogui_utjecaj_medija_u_kriznim_situacijama_na_javno_mnijenje_oblikovanjem_sadraja.pdf (8. 5. 2022.).
2. N1. *O nama*. Preuzeto s: <https://hr.n1info.com/o-nama/> (9. 5. 2022.).
3. InSOLVE. *ADRIA NEWS d.o.o.* Preuzeto s: <https://www.insolvinfo.hr/subjekt/28128> (9. 5. 2022.).

4. IUS-INFO. *Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji*. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/zakon-o-hrvatskoj-radioteleviziji> (10. 5. 2022.).
5. IUS-INFO. *Zakon o elektroničkim medijima*. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/zakon-o-elektronickim-medijima-2007> (10. 5. 2022.).
6. IUS-INFO. *Zakon o elektroničkim komunikacijama*. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/zakon-o-elektronickim-komunikacijama> (15. 5. 2022.).
7. IUS-INFO. *Zakon o suzbijanju diskriminacije*. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/ZA2008B85A2728> (15. 5. 2022.).
8. IUS-INFO. *Pravilnik o zaštiti maloljetnika u elektroničkim medijima*. Preuzeto s: <https://www.iusinfo.hr/zakonodavstvo/PR2015B28A597> (20. 5. 2022.).
9. InSOLVE. *RTL Hrvatska d.o.o.* Preuzeto s: <https://www.insolvinfo.hr/subjekt/200846> (10. 5. 2022.).
10. YouTube Pomoć. *Smjernice za sadržaj prikladan za oglašivače*. Preuzeto s: <https://support.google.com/youtube/answer/6162278?hl=hr> (15. 5. 2022.).
11. HRT Hrvatska radiotelevizija. *EBU*. Preuzeto s: <https://o-nama.hrt.hr/hrt/ebu-1330> (9. 5. 2022.).
12. Novosel Vučković, S. (14. 2. 2022.). *RTL Hrvatska ima novog vlasnika – grupaciju CME*. Poslovni dnevnik. Preuzeto s: <https://www.poslovni.hr/hrvatska/rtl-hrvatska-ima-novog-vlasnika-grupaciju-cme-4324983> (10. 5. 2022.).

POPIS TABLICA I SLIKA

1. *Grafikon 5.1. Broj priloga uznemirujućeg sadržaja* (str. 15).
2. *Grafikon 5.2. Ukupno trajanje uznemirujućih kadrova po pojedinom dnevniku* (str. 16).
3. *Grafikon 5.3. Glavna tema priloga: politika* (str. 17).
4. *Grafikon 5.4. Glavna tema priloga: crna kronika, kriminalitet, terorizam, krijumčarenje, rat i sl.* (str. 18).
5. *Grafikon 5.5. Glavna tema priloga: prirodne katastrofe* (str. 19).
6. *Grafikon 5.6. Glavna tema priloga: ostalo* (str. 20).
7. *Grafikon 5.7. Gradacija uznemirenja* (str. 21).

8. *Grafikon 5.8. Dio dnevnika koji sadrži uznemirujuće kadrove (str. 22).*

9. *Grafikon 5.9. Vrsta uznemirenja (str. 23).*

10. *Grafikon 5.10. Ostali elementi analize (str. 25).*

PRILOZI

Prilog 1: Tablica analize sadržaja

Prilog 2: Matrica i kodni list